

1r quadrimestre Curs 1998/99

Professors: E. Barbé, F. Serra

Introducció

- Tema 1.- Evolució de l'ordre europeu
1. Sistema europeu d'estats
  2. Europa bipolar
  3. Europa comunitaria
  4. Nova Europa
  5. Mapa actual de les organitzacions europees

Lectures:

-BARBE, E. (1995), *La seguridad en la nueva Europa. Una aproximación institucional: Unión Europea, OTAN y UEO*, Madrid, Los Libros de la Catarata, pp. 61-92 ("Modelos de seguridad").

Bibliografia de referència:

ARCHER, C. (1994), *Organizing Europe. The institutions of integration*, Londres, Edward Arnold.

CALVOCOPRESSI, P. (1991), *Resilient Europe 1870-2000*, Londres, Longman.

OSLANDER, A. (1994), *The States System of Europe 1640-1990*, Oxford, Clarendon Press.

Primera part.- Construcció i evolució de l'Europa bipolar

- Tema 2.- Reconstrucció econòmica d'Europa Occidental
1. L'Europa de postguerra: xifres significatives
  2. El Pla Marshall (1947): la lògica de la contenció
  3. L'OECE (1948): el primer debat sobre el model de construcció europea
  4. La reconstrucció alemanya en el bloc occidental: naixement de la RFA (1949)
- Tema 3.- Naixement de l'atlantisme
1. Del Pacte de Dunkerque (1947) al Tractat de Brussel·les (1948)
  2. La Unió Occidental: funcions i estructura
  3. El compromís nordamericà: Resolució Vandenberg (1948)
  4. Tractat de Washington (1949): Aliança Atlàntica
- Tema 4.- Evolució de l'atlantisme
1. Creació de l'OTAN (1951-1955)
  2. Membres, funcions i estructura institucional
  3. Reforma del Tractat de Brussel·les: naixement de la Unió Europea Occidental (UEO) (1955)
  4. Ingress de la RFA a l'OTAN (1955)
- Tema 5.- Esfera d'influència soviètica
1. Les democràcies populars (1945-49)
  2. Organització de l'Europa de l'Est
  3. Kominform (1947), CAME (1949) i Tractat de Varsòvia (1955)
  4. Esquerdes en el bloc: cisme iugoslau, efectes del

- Tema 6.- Els efectes de la distensió en l'Europa bipolar
1. Crisi de l'OTAN: De Gaulle i la détente
  2. Doctrina de sobirania limitada: Txecoslovàquia (1968)
  3. Ostpolitik: Willy Brandt i les noves relacions amb l'Est (1968-1973)
  4. La CSCE: noció de seguretat paneuropea i Acta Final d'Helsinki (1975)

- Tema 7.- L'Europa bipolar en la dècada dels vuitanta
1. La crisi dels euromissils (1979-1987): crisi de confiança en el bloc occidental
  2. Renaixement de la UEO (1984): Declaració de Roma
  3. Esquerdes en el bloc de l'Est: Polònia (1980)
  4. Impacte Gorbatxev (1985) : seguretat global i nova política

Dossier de lectures Europa bipolar (adquisició a fotocòpies):

- GRASA, R. (1990), "Una llarga postguerra: blocs militars i tropes estrangeres al continent europeu de 1945 als nostres dies", *Per una Europa sense blocs* (Documents del Centre Unesco de Catalunya, núm. 17).
- GRASA, R. (1993), "La nova Europa", *Geografia Universal* (vol. 3), Barcelona, Edicions 92.
- SAINZ, N. (1993), *La Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa: De procés a institució paneuropea*, Centre Unesco de Catalunya/Centre d'Estudis sobre la Pau i el Desarmament (UAB).
- Manual de la OTAN (1995).
- Unión Europea Occidental. *Historia, Estructura, Perspectivas* (1995), Bruselas, UEO.
- Cronologia Europa bipolar.

Bibliografia de referència:

- ARCHER, op. cit., pp. 201-238 (OTAN) y pp. 239-251 (UEO).
- DEZCALLAR, R. (1992), *La Europa dependiente*, Madrid, Eudema.
- DIEZ DE VELASCO, M. (1997), *Las organizaciones internacionales*, Madrid, Tecnos, pp. 426-449 (caps. OTAN i UEO) i pp. 569-577 (cap. CSCE).
- ELLWOOD, D.W. (1992), *Rebuilding Europe. Western Europe, America and Postwar Reconstruction*, Londres, Longman.
- FEJTO, F. (1971), *Historia de las democracias populares* (2 vols.), Barcelona, Martínez Roca (darrera ed. original 1992).
- FONTAINE, A. (1970), *Historia de la guerra fría*, Barcelona, Luis de Caralt.
- FUENTES, J. (1989), *El Circulo de Helsinki*, Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores.
- GRAML, H. y BENZ, P. (1986), *El Siglo XX. Europa después de la Segunda Guerra Mundial 1945-1982* (vol. 1), Madrid, Siglo XXI.
- GROSSER, A. (1984), *Les Occidentaux*, Paris, Fayard.
- HALLIDAY, F. (1986), *The making of the Second Cold War*, Londres, Verso.
- KISSINGER, H. (1995), "El comienzo de la guerra fría", *Política Exterior*, vol. IX, num. 44, pp. 55-68.
- LAQUEUR, W. (1992), *Europe in Our Time. A History 1945-1992*, Londres, Penguin.
- LUNDESTAD, G. (1991), *East, West, North, South. Major Developments in International Politics 1945-1990*, Oslo, Norwegian U.P.
- MAMMARELLA, G. (1995), *Historia de Europa Contemporánea*, Barcelona, Ariel.
- MACRIDIS, R.C. (1989), *Foreign Policy in World Politics. States and Regions*, Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- PEREIRA, J.C. (1989), *Historia y presente de la guerra fría*, Madrid, Istmo.
- TAIBO, C. (1991), *De la revolución de octubre a Gorbachov. Una aproximación a la Unión Soviética*, Madrid, Fundamentos.

Segona part.- Construcció i evolució de l'Europa comunitària

- Tema 8.- Etapa precomunitària
1. Antecedentes d'entre-guerres (Coudenhove-Kalergi,

Briand)

2. Discurs de Zurich (1946): Estats Units d'Europa
3. Congrés de La Haia (1948): fractura federalistas versus unionistas
4. Reconociliació franco-alemanya com a base del procés
5. El Consell d'Europa (1949): cooperació internacional clàssica

Tema 9.- La primera Comunitat Europea: l'Europa dels Sis

1. Jean Monnet i el Pla Schuman (1950)
2. Integració econòmica sectorial: l'anàlisi neo-funcionalista de la integració
3. Tractat de Paris (1951): Creació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA)
4. La Alta Autoritat: supranacionalisme

Tema 10.- La Comunitat fracassada

1. Bipolaritat i construcció europea: l'impacte de la guerra de Corea (1950-53) i el rearmament alemany
2. El Pla Pleven (1950)
3. El Tractat de la Comunitat Europea de Defensa (CED) (1952) i el projecte de Comunitat Política Europea
4. El fracàs de la CED (1954): atlantisme versus europeisme

Tema 11.- Les Comunitats Europees

1. La Conferència de Messina (1955)
2. Els Tractats de Roma (1957): Comunitat Econòmica Europea (CEE) i Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEa) o Euratom
3. Estructura institucional: Comissió, Consell de Ministres, Assemblea Parlamentària i Tribunal de Justícia
4. Creació de l'EFTA (1959): l'alternativa britànica

Tema 12.- Relectura gaullista de la Comunitat Europea

1. Els Plans Fouchet (1961, 1962): Europa política i inter-governamentalisme
2. Veto francès a l'ingrés britànic (1963, 1967)
3. Política francesa de "cadira buida": un atac contra el supranacionalisme
4. Compromís de Luxemburg (1966): falsejament del joc institucional

Tema 13.- Rellançament: l'Europa dels Nou

1. Cimera de La Haia (1969)
2. Informe de Luxemburg (1970): intergovernamentalisme i política exterior (CPE)
3. Cimera de Paris (1974): Consell Europeu i eleccions per sufragi universal (1979)
4. Unió Política: Informe Tindemans sobre la Unió Europea (1976)

Tema 14.- Crisi i rellançament: l'Europa dels Dotze

Londres, Longman.

VILARIÑO PINTOS, E. (1996), *La construcción de la Unión Europea*, Madrid, Arco Libros.
WEIDENFELD, W. i WESSELS, W (1999), *Europa de la A a la Z. Diccionari de la Integració Europea*, Barcelona, Institut Universitari d'Estudis Europeus.

Tercera part.- Nova Europa

Tema 16.- Reformulació del mapa europeu: grans dades

1. Caiguda del Mur de Berlin (1989)
2. Unificació de les dues Alemanyes (1990)
3. Democratització de l'Est i desaparició de les organitzacions (CAME, Tractat de Varsòvia)
4. Aparició de la guerra: Iugoslàvia (1991)
5. Desmembrament de la Unió Soviètica (1992): la CEI

Tema 17.- El procés de construcció europea

1. Proposta Kohl-Mitterrand d'Unió Política (1990)
2. Conferència Intergovernamental (1991): opcions i fractures entre els Dotze
3. Els Dotze com actor internacional: el desafiament de la guerra del Golf
4. Maastricht i el Tractat d'Unió Europea (1992)
5. Revisió de Maastricht (Tractat d'Amsterdam)

Tema 18.- Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC)

1. PESC: Segon pilar de l'Unió Europea
2. Mecanisme de presa de decisions
3. Seguretat i defensa: UE/UEO/OTAN
4. Les accions comunes en el Títol V del TUE

Tema 19.- La Unió Europea com actor internacional

1. Directrius de la PESC (Lisboa 92)
2. El desafiament de les guerres de Iugoslàvia
3. Accions Comunes: Pacte d'Estabilitat, Mostar, Procés de Pau del Pròxim Orient, etc.
4. Ampliació a Quinze (1995): efectes sobre la PESC
5. Reforma de la PESC: Amsterdam 1997

Tema 20.- El paper de la UEO en la postguerra freda

1. La UEO en la guerra del Golf (1991)
2. La UEO com component defensiu de la UE i pilar europeu de l'OTAN
3. Funcions de seguretat col·lectiva (Missions Petersberg)
4. Nous membres: associats, observadors i socis associats

Tema 21.- La reforma de l'OTAN en la postguerra freda

1. Reforma interna: nou concepte estratègic
2. Noves funcions (l'efecte Iugoslàvia)
3. Identitat europea de seguretat i defensa
4. Les relacions amb l'Europa Central i Oriental: CCAN, APP i CAEA

5. La primera ampliació a l'Est (1999)

Tema 22.- La transformació del procés CSCE en final

1. Carta de París per a una Nova Europa (1990)
2. Estructura (mecanismes de consulta i institucions) i noves funcions (diplomàcia preventiva)
3. Transformació de la CSCE en OSCE (1995)
4. L'activitat de l'OSCE en l'espai ex-soviètic

Lectures:

-BARBE, E. (1995), *La seguridad en la nueva Europa. Una aproximación institucional: Unión Europea, OTAN y UEO*, Madrid, Los Libros de la Catarata, pp. 119-155 ("La dimensión seguridad y defensa en la Unión Europea") i pp. 157-197 ("El triángulo de la seguridad: la UE, la UEO y la OTAN").

Dossier de lectures Nova Europa (adquisició a fotocòpies):

- NATO at a glance (1996).
- WEU today (1997).
- Material sobre PESC.

Bibliografia de referència:

- BARBE, E. (1997), "La política exterior y de seguridad común en la reforma del Tratado de la Unión Europea", *Revista Española de Desarrollo y Cooperación*, núm. 1, pp. 7-22.
- CAMBON CRESPO, E. (1997), *Seguridad y Cooperación en Europa: de Conferencia a Organización*, Madrid, CEES Edic.
- CARRACUEL RAYA, M.A. (1997), *Los cambios de la OTAN tras el fin de la guerra fría*, Madrid, Tecnos.
- DAHRENDORF, R., FURET, F. y GEREMEK, B. (1992), *La democracia en Europa*, Madrid, Alianza.
- ECHIVARRIA, C. (1997), "Las relaciones entre la OTAN y la UEO", *Tiempo de Paz*, núm. 46, pp. 39-45.
- FERNANDEZ LIESA, C.R. (1994), *Las bases de la política exterior europea*, Madrid, Tecnos.
- FERON, B. (1995), *Rusia, esperanzas y amenazas*, Barcelona, Salvat.
- FRIESEN, R. (1992), *Europe and German Unification*, Nueva York, Berg.
- GARTON ASH, T. (1992), *Los frutos de la adversidad*, Barcelona, Planeta.
- GUILHAUDIS, J.F. (1993), *L'Europe en transition*, Paris, Montchrestien.
- HERRERO DE MIÑON, M. (1990), *Las transiciones en Europa Central y Oriental*, Madrid, Tecnos.
- JORDAN, R. (comp.) (1991), *Europe and the superpowers. Essays on European International Politics*, Londres, Pinter.
- HILL, C. (comp.) (1996), *The Actors in Europe's Foreign Policy*, Londres, Routledge.
- HOLLAND, M. (comp.) (1997), *Common Foreign and Security Policy. The Record and Reforms*, Londres, Pinter.
- LAFFAN, B. (1992), *Integration and Cooperation in Europe*, Londres, Routledge.
- LANDAU, A. i WHITMAN, R. (comp.) (1997), *Rethinking the European Union. Institutions, Interests and Identities*, Londres, Macmillan.
- LODGE, J. (1993), *The European Community and the Challenge of Future*, Londres, Pinter, (2ª ed.).
- MIRALL, H. (1993), *Shaping the New Europe*, Londres, Pinter.
- ORTEGA, A. (1994), *La razón de Europa*, Madrid, El País-Aguilar.
- RIPOL, S. (1995), *La transformación de la Unión Europea*, Barcelona, Ariel.
- ROBLES CAPRILLO, M. (1997), *La Unión Europea Occidental y la cooperación europea en materia de seguridad y de defensa*, Madrid, Mc Graw Hill.
- SELLIER, A. y J. (1996), *Atlas de los pueblos de Europa Central*, Madrid, Acento.
- TAIBO, C. (1995), *Crisis y cambio en la Europa del Este*, Madrid, Alianza.
- ZIELONKA, J. (ed.) (1998), *Paradoxes of European Foreign Policy*, La Haya, Kluwer.

Pràctiques: Les pràctiques d'aquest curs tenen com a objectiu la comprensió de la realitat europea en la seva dimensió física, humana i històrica. Els estudiants hauran de treballar amb mapes i documents, participant en la presentació de temes específics per grups. Les pràctiques tenen un valor del 25% de la nota final i

seran valorades tant a l'examen final com en petits treballs puntuals.

Avaluació: El curs s'avaluarà en un examen final. Aquest examen cobreix el temari teòric, les classe pràctiques i les lectures obligatòries (indicades en el programa i altres indicades durant el curs).

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]